

శ్రీః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీమాన్ వేంకటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ ।

వేదాంతాచార్యవర్యో మే సన్నిధత్తాం సదా హృది ॥

కవితార్కికసింహ సర్వతంత్రస్వతంత్ర
శ్రీమద్వేదాంతదేశిక విరచితం మహాకావ్యం

॥ యాదవాభ్యుదయః ॥

॥ ద్వావింశః సర్గః ॥

This document has been prepared by*

Sunder Kidambi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజమహాదేశికన్

His Holiness *śrīmad āṇḍavan* of *śrīraṅgam*

*This was typeset using skt, L^AT_EX, Itrans, and the **Tikanna** font.

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ యాదవాభ్యుదయః ॥

॥ ద్వావింశః సర్గః ॥

అథ దేవానివాహూతాన్నరదేవానభాషత |

దేవదానవసామాన్యదైవతం దేవకీసుతః || 22.1 ||

ఏష వః క్షాపతిః శాస్తి విధాతేవ ప్రజాపతీ |

మహేంద్ర ఇవ ధర్మేణ సుధర్మామాస్థితః స్వయం || 22.2 ||

శేఖరీకృతభూభారః శేషత్వేన విభోః స్థితః |

వేదయత్యయమార్యోఽపి మిత్రభూతానమిత్రజిత్ || 22.3 ||

వయం భవంతో యే చాన్యే మహాంతః సర్వ ఏవ తే |

విశ్వగుప్తౌ జగత్కర్తౌ వినియుక్తౌ విభూతయః || 22.4 ||

తదస్మాభిరవస్థేయం ధర్మవర్తమి శాశ్వతే |

బిభ్యోద్భిరనఘాదేశాద్వజ్రాదివ సముద్యతాత్ || 22.5 ||

ద్విషంతః ఖ్యాతనామానో నామశేషాస్తథాఽప్యసౌ |

సముద్రవసనా విష్వక్ తామసైరవకుంఠితా || 22.6 ||

అంసకస్తూరికా భూమిర్భవతాం బాహుశాలినాం |

అజగుప్సాపదం న స్యాదసద్వృత్తిమలీమసా || 22.7 ||

శంకితప్రచయః శేషః శత్రూణాం శుష్మణామివ |

ఆయతౌ సుఖమిచ్ఛద్భిర్న యుక్తః క్షంతుమీశ్వరైః || 22.8 ||

అతస్త్రాణాయ సాధూనాం దుష్కృతాం దమనం క్షమం |
కడంకరీయరోధో హి కలమాత్సేధకారణం || 22.9 ||

పుష్యతాం పాండరం ఛత్రం పుండరీకమివ శ్రియః |
ధర్మోఽధర్మశ్చ నాన్యోఽస్తి రక్షణోపేక్షణే భువః || 22.10 ||

పూర్వపూర్వనరేంద్రాణాముచ్ఛిష్టమపి మేదినీ |
సోమపీఠినయాద్ధ్రాహ్యో స్వధర్మాధ్వరమాస్థితైః || 22.11 ||

అవివేకవిభావర్యాం ధర్మమార్గమపంకిలం |
ద్రష్టుం దీప ఇవ న్యస్తో నాయకేన నయాగమః || 22.12 ||

అవలంబ్య జగద్ధాతుర్హస్తమాగమవిగ్రహం |
స్వయముద్ధరతాత్మానం స్వైరం పాతాలపాతినం || 22.13 ||

వ్యసనాసారవేగానాం వారణం న ప్రకల్పతే |
ఉపదేశైరనార్యాణాముత్తానచ్ఛత్రసన్నిభైః || 22.14 ||

పండితప్రహతేనైవ సత్పథేన సదోదితాః |
విషమేషు స్థలంతోఽపి న దుర్గతిమవాప్స్యథ || 22.15 ||

భూపరిక్రమణాదన్యో భవతామతిభాస్వతాం |
తమసామివ శత్రూణాం నిరాసే కీదృశీ క్రియా || 22.16 ||

జిగీషూణాం చ యుష్మాకం న జేతవ్యపదే స్థితం |
కౌరవైరనుకూలానాం విపాకైరివ కర్మణాం || 22.17 ||

అవరోధ్యాః స్వయం దక్షైరక్షిపద్భిరనేహసం |
కరిణాం కర్ణఢోలాభిః కంపితా ఇవ సంపదః || 22.18 ||

నీతిపద్ధతిరక్షోభ్యా భవద్భిరధిగమ్యతాం |
నియతా స్వర్గసౌధస్య నిః శ్రేణిరివ శాశ్వతీ || 22.19 ||

ఖలత్యాగః సుహృత్ప్రాప్తిరీతీదం కవచద్వయం |
వహధ్వం మంత్రదేహస్య భేదం పరిజిహీర్షవః || 22.20 ||

ధాతునామివ కోపేషు ప్రకృతీనామచేతసాం |
పాతుమర్హథ పర్యాప్తం ప్రసాదనరసాయనం || 22.21 ||

అనీతిమదిరాం త్యక్త్వా లోభాదివిషదూషితాం |
అగదంకారమాదద్ధ్వం ప్రజ్ఞాఽమృతమనుత్తమం || 22.22 ||

లులితాశేషసన్మార్గం లోకవేదవిరోధినం |
పరిత్యజత దుర్మానం పాషండమతజీవితం || 22.23 ||

గుణశైలాగ్రమారోప్య శనైరాత్మానమాత్మనా |
నిత్యశంకితవిభ్రంశం నిధ్యాయత శుభంయవః || 22.24 ||

త్రివిధాని విధేయాని సంపత్సు చ విపత్సు చ |
కరణానీవ మిత్రాణి గోపాయత గుణగ్రహాత్ || 22.25 ||

అప్రశాంతేషు విస్రంభమతిశంకాం సుహృత్సు చ |
నీతిసందంశినా ఋద్ధేః సముద్ధరత కంటకౌ || 22.26 ||

సపంచాంగేన మంత్రేణ నీతిమాహాత్మ్యనిర్విషాం |
నియచ్ఛత నిజాంగేషు భుజంగీమివ సంపదం || 22.27 ||

అవధీరయతాధర్మ్యామర్థకామైకసాధికాం |
న్యశంసప్రేయసీం నీతిం నారిహృదయదారుణాం || 22.28 ||

ప్రమాదసప్తకం త్యక్త్వా ప్రబుధోపాయసప్తకం |
అంగసప్తకసంపత్త్యా జయత ద్వీపసప్తకం || 22.29 ||

అరాతిగణకూటస్థానాదౌ జయత దుర్జయాః |
అపదక్రోధలోభాదీనశేషార్థవిరోధినః || 22.30 ||

ఆంతరేణ బలేనైవ ద్వివిధాం వహత క్షమాం |
యస్య సత్త్వైఽప్యసత్త్వైఽపి గతార్థం షడ్విధం బలం || 22.31 ||

న శాపో నాభిచరణం న వహ్నిర్న విషం తథా |
నాస్త్రాణి న చ శస్త్రాణి యథా తీక్ష్ణతమా క్షమా || 22.32 ||

విపక్షజాతిభాజోఽపి క్షుద్రాననపకుర్వతః |
సుపర్ణ ఇవ భూనాగానుపేక్షధ్వం తరస్వినః || 22.33 ||

కృపణాః క్షమమాణోఽపి మహాసత్త్వో న దైన్యభాక్ |
మృగేంద్ర ఇవ భిన్నేభః స్వదంష్ట్రాలేహినః ఖగాః || 22.34 ||

దేవానతిశయానానాం దైత్యదానవరక్షసాం |
వినిపాతనిదానాని స్వయమనీవ్విక్ష్య సుఖ్యత || 22.35 ||

యశఃప్రాణహరాః ఘోరాః వ్యామోహవిషపాదపాః |
సమీక్షాశాణఘృష్టేన ద్యత శాస్త్రేణ శస్త్రిణః || 22.36 ||

శ్రుతశాలిభిరుక్తాని దురుత్సేకజ్వరాతురాః |
అప్రియాణ్యపి పథ్యాని మా జిహోసత జాతుచిత్ || 22.37 ||

కలిసంధినమాఘ్రూతం త్యజంతః కర్మ కర్పరం |
సదసత్ప్రేక్షణే స్యాత సర్వతో దత్తదృష్టయః || 22.38 ||

పల్లవోపమకౌమారే ప్రసూనోపమయౌవనే |
స్థిరం ఫలముపాదద్ధ్వం జంగమే జీవితద్రుమే || 22.39 ||

మిషతాం మీలతాం వాఽపి ద్రుతం ధావతి జీవితే |
అనఘం తనుత క్షేమ్యమాంతరం ధనమక్షయం || 22.40 ||

అకాలనియతోచ్ఛ్చాయమతిసూర్యేందుపావకం |
క్షాత్రం క్షపితజూడ్యం వః క్షమం తేజః సమేధితుం || 22.41 ||

అసంప్లావితసప్తాబ్ధిరత్రిలోకితమోపహా |
అదిక్సూతసుధాలిప్తిర్యస్య కీర్తిః స కింప్రభుః || 22.42 ||

సుధాం సుమనసో యస్య స్వాదయంతి యశోమయాం |
స రాజా వృద్ధిమాప్నోతి క్షీయతే న చ కాలతః || 22.43 ||

త్యక్తసాంత్యేన కఠినాన్విద్రావయత తేజసా |
అయసస్తాపసేకాభ్యామవస్థా కీదృశీ భవేత్ || 22.44 ||

ప్రసాధితదిశో యుష్మాన్ విముక్తాన్యమహీభృతః |
సంపదః ప్రతిపత్స్యంతే సరితః సాగరానివ || 22.45 ||

స ఏష పురతో యాతా ప్రాజ్ఞః పరిభృశన్ పథః |
సంకల్ప ఇవ యుష్మాకం సాత్యకిః సత్యవిక్రమః || 22.46 ||

పరివారేణ సంపన్నస్త్వక్తోశశ్చ కార్యతః |
నందకోఽయమనిస్త్రింశః సమ్మతో మమ శత్రుజిత్ || 22.47 ||

జైత్రం ధ్వజమివోదగ్రమేనమాహితలక్షణం |
అనుయాత దిశో జేతుమస్తవేదమివాపరం || 22.48 ||

వనసింహనయాద్గుప్తిర్మానతర్కక్రమాదపి |
పరస్పరపురస్కారాద్భవిత్రీ భవతామిహ || 22.49 ||

అపి యుష్మాభిరేతావదహంకారగ్రహోఽఙ్ఘ్రైః |
అంగీకృతమముహ్యద్భిరాతురైరివ భోజనం || 22.50 ||

ఇతి సూక్తిసుధాం పీత్వా శౌరివక్త్రేందునిః సృతాం |
సహసా నరదేవాస్తే సౌమనస్యం ప్రవేదిరే || 22.51 ||

తదుక్తిం శుకవత్ సర్వే సంలపంతః పరస్పరం |
ప్రహర్షమదధుస్తస్య ప్రవిష్టా నీతిపంజరం || 22.52 ||

తృషితైరివ తే శ్రోత్రైః సంభూతశ్రుతిసౌ రభాం |
పపుః ప్రియహితాం తస్య పరిశుద్ధాం సరస్వతీం || 22.53 ||

అసందేహవిపర్యాసామసంకీర్ణహితాహితాం |
త్రయీమివ గిరం తస్య మానయంతి స్మ తే నృపాః || 22.54 ||

అథ యాదవయూధేన సహితః సంయుగప్రియః |
సాత్యకిః ప్రచిత్తో త్తంసః ప్రతస్థే భర్తురాజ్ఞయా || 22.55 ||

ధర్మగుప్తికృతాదేశః స మేనే మధువైరిణా |
అప్యథక్త్వమివాపన్నమన్యదాయుధపంచకం || 22.56 ||

స్వకేతుకల్పనాపూర్వం నియుక్తం హరిణా స్వయం |
తమేవ తాదృశాకారం తమమన్యంత యాదవాః || 22.57 ||

స వీరః శాసనం భర్తుః శిరస్త్రాణమివోద్వహన్ |
అమన్యత జితప్రాయాః సహ దిక్పతిభిర్దిశః || 22.58 ||

పయోధిం తర్ణకపదం పర్వతం సికతామయం |
పాతాలం చ స్థలీపుష్టం ప్రైక్షతామితవిక్రమః || 22.59 ||

ప్రయాణపటహస్తస్య ప్రలయాంబుదడంబరః |
నూనమానర్తయామాస భువం సహ పయోధిభిః || 22.60 ||

ప్రయాంతీ పృతనా సద్యః ప్రణాదైర్ద్యామపూరయత్ |
వైరివాసకసజ్జానాం గణైరప్పరసామపి || 22.61 ||

అధిరుహ్య రథం జైత్రం స బభౌ తార్క్ష్యసన్నిభం |
జిగీషితదిశాచక్రశ్చక్రపాణిరివాపరః || 22.62 ||

దివ్యదుందుభిఘ్నోషణ పుష్పవర్షణ భూయసా |
అశరీరిజయోక్త్యా చ తేన జజ్ఞే జితం జహత్ || 22.63 ||

స విష్ణురివ విక్రాంత్యా బలిధ్వంసోద్యతో బలీ |
సుషువే త్రిషు లోకేషు కీర్తిం త్రిపథగామివ || 22.64 ||

తతో బుద్బుదఫేనాభైః ప్రచితాం ఛత్రచామరైః |
నినాయ పృతనాం ప్రాచీం గంగామివ భగీరథః || 22.65 ||

పృతనాసాగరోఘ్నన పాలయన్ సాగరాంబరాం |
వీరో వేతసవృత్తినాం న భంగమభిసందధే || 22.66 ||

మహద్భిరపి తత్సైన్యే సంపతద్భిః సుహృద్బలైః |
న వృద్ధిరభవద్దృశ్యా వర్షతో యైరివాంబుధౌ || 22.67 ||

అశోభత పతాకాగ్రైరగ్రహస్తైరనీకినీ |
నిర్దిశ్య గణయంతీవ జేతవ్యవిషయాన్నిజైః || 22.68 ||

తమీదివసయోస్తత్ర పృథివ్యాకాశయోరపి |
సమపద్యత తాదాత్మ్యం సైన్యరేణుసముత్థితం || 22.69 ||

అసూచీముఖభేద్యం తదచంద్రార్కప్రతిక్రియం |
రురోధ ద్విషతాం దృష్టిం రజసా జనితం తమః || 22.70 ||

అప్రతీపమరుత్తిప్తః పరాగః ప్రసరన్ పురః |
ఆసన్న వినిపాతానాం వైవర్ణ్యమదిశద్ద్విషాం || 22.71 ||

ధూమకంబలసాంద్రేణ రేణునా గగనస్థలీ |
నమంతీం సైన్యభారేణ శనైరనుజగామ గాం || 22.72 ||

పృథివీం వర్ధయంతీవ పృతనా ఖండయంత్యపి |
పరాగైః పూరయామాస ఖాతం సగరజన్మనాం || 22.73 ||

ధ్వజపల్లవితా సేనా శస్త్రపుష్పా పరాగిణీ |
బభౌ చంచూర్యమాణేవ మృత్యోరుపవనస్థలీ || 22.74 ||

సా నూనమనుకుర్వాణా సింధుపత్నోఽ సితాసితే |
కుటిలప్రతికూలర్ధి కూలంకషగతిర్యయౌ || 22.75 ||

విశ్వతః ప్రస్మృతిస్తస్యా బభూవ బహుపద్ధతేః |
వాహబంధనకీలానామపర్యాప్తవనద్రుమా || 22.76 ||

అవిచ్ఛిన్నగుణాంశ్చక్రే నిస్త్రాసాన్నిజసేనయా |
హారానివ భువః శుద్ధానగ్రహారాః పరార్పితాః || 22.77 ||

అనాశ్రమపదాసన్నామభీషితకృషీవలాం |
అనైషీన్మహతీం సేనామవిరుంధాన గోపనీం || 22.78 ||

స్వదేశాదవిశేషేణ స్వీకృతే శత్రుమండలే |
న యోధా జగృహుస్తత్ర కించిదస్వామిసమ్మతం || 22.79 ||

విహారాస్తస్య జన్యేషు విమతానేవ నిఘ్నతః |
సమం దదృశిరే దేవైస్తత్తజ్ఞానపదైరపి || 22.80 ||

అదీనసత్త్వః శత్రూణాం దీనసంరక్షణవ్రతి |
అన్వకంపత ధాత్రిభిరుపనీతాః స్తనంధయాః || 22.81 ||

అదృష్టసైన్యరజసామబాణస్పర్శవేదినాం |
పశ్యన్ క్వచిదమిత్రాణాం స జిహ్వాయ పలాయనం || 22.82 ||

స మిథః శౌర్యసంఘర్షాదరాతీనభినిఘ్నతః |
పునరుద్దీపయామాస సత్కారేణ గరీయసా || 22.83 ||

క్రోధపావకదీప్తానాం హేతీనాం యదుపుంగవాః |
విదధుస్తత్ర వైరిస్త్రీబాష్పతోయేన సేచనం || 22.84 ||

నిహతప్రతిమాతంగదంతత్సరుపరిష్కృతాః |
ద్విషతాం మౌలిశాణేషు ఖడ్గాః ముహురశాతయః || 22.85 ||

శస్త్రధారాధరైస్తత్ర విక్రమారణ్యబర్హిణీం |
విపులే భుజశైలాగ్రే వీరశ్రియమనర్తయః || 22.86 ||

నియతం హేతయస్తేషాం నిపీతే వహ్నివారిణీ |
నిదధుః శత్రునారీణాం చిత్తేషు నయనేషు చ || 22.87 ||

అలభంత క్షణాత్తేషాం పురతః పరిపంథినః |
ధనుషా నమతా స్వర్గం వపుషా తు వసుంధరాం || 22.88 ||

గూర్జరాః పారశీకాంశ్చ ప్రాగేవ భృతకీకృతాః |
అపశ్చాత్పదవిన్యాసానకరోదగ్రయాయినః || 22.89 ||

మధ్యదేశం వశీకృత్య యోగీవ ప్రథమం మనః |
ప్రత్యంతబహిరక్షాణి త్యాజితార్థాన్యథాకరోత్ || 22.90 ||

గృహీతచరమాంభోధీః గరుత్మానివ జగ్రసే |
ధన్వినస్తురగోపేతాః విముఖాః భుజగానివ || 22.91 ||

యదవస్తత్ర నిస్త్రాసా యవనైః స్తనయిత్నుభిః |
శైలా ఇవ దధుర్భీమాం శరవృష్టిముదీరితాం || 22.92 ||

రక్తచందనదిగ్ధాస్తే యశోభిః స్రగ్వీణస్తదా |
జయశ్రీపరిరంభార్థం నైపథ్యమివ భేజిరే || 22.93 ||

కపిచూషితతాలాభైః కృత్తైర్యవనమూర్ధభిః |
దదృశే కాలభృత్యానాం దత్తపిండేవ మేదిని || 22.94 ||

పీతే యవనసైన్యాభౌ తతోపబడబాగ్నినా |
శకాద్యాః శరణం జగ్ముః శంకాతంకేన సాత్యకిం || 22.95 ||

ప్రవాలపల్లవాస్తీర్ణాం రత్నపుషౌష్ఠుకర్బురాం |
విహారపదపీం మేనే వేలామపరవారిధేః || 22.96 ||

ప్రచేతసాఽపి దుష్ప్రాపైః ప్రవాలమణిమౌక్తికైః |
తం పోతవణిజస్తత్ర ప్రభూతైః పర్యతోషయన్ || 22.97 ||

నిధూర్తనిగమాంస్తత్ర నైగమానపరాంతజాన్ |
స వైద్య ఇవ దుర్వ్యాధీన్ దుర్జయానజయద్విభుః || 22.98 ||

విహారన్ వారుణీభాజా స వీరో విజయశ్రియా |
బభూవ బర్భరస్త్రీణాం పరిదేవనదేశికః || 22.99 ||

ఉదనహ్యంత వార్షణ్యే యాః కుంతలాన్ సమరశ్లథాన్ |
ప్రవాలైరపరాంభోధేరాంత్రైరివ సముద్ధృతైః || 22.100 ||

తతో విలులితమ్లేచ్ఛః పశ్చిమోదధివేలయా |
అనిలప్రేయసీమాశామమనుష్యపదం యయౌ || 22.101 ||

హారీత హారితైః తత్ర మహారైర్మణిరాశిభిః |
గృహీతైరన్వగృహ్యంత తేన పోతోపజీవినః || 22.102 ||

పశ్చిమాం దిశమాక్రమ్య ప్రాజ్ముఖం రథమాస్థితం |
విపరీతగతిం సూర్యముదీచ్యాస్తమజానత || 22.103 ||

స కృష్ణవర్తువిహృతిర్యుగాంత ఇవ సంయుగే |
అమిత్రలోకమదహద్దీప్తహేతిగణోల్బణః || 22.104 ||

అనభ్రవిద్యుత్ప్రితిమాః సాయకాస్తస్య ధన్వినః |
అభవన్ హూణనారీణామశ్రువర్షపురః సరాః || 22.105 ||

ద్విషతో దేవద్యశ్యేషు రణరంగేషు దీవ్యతః |
తాండవం గ్రాహయామాస నిపాతితశిరోధరాన్ || 22.106 ||

అపరస్పరసాపేక్షానతూణీరప్రకాశకాన్ |
అశంసత్ప్రితియోధానప్యవధీరితజీవితాన్ || 22.107 ||

మహాంతో మండలం చేరుర్మధ్యేప్రతిబలం ద్విపాః |
ప్రలయోదన్వదావర్తే భ్రమంత ఇవ పర్వతాః || 22.108 ||

తత్ర సైన్యరజశ్చక్రే ప్రతీచీరపి వాహినీః |
అసమాహిత బుద్ధీనాం చిత్తవృత్తిరివావిలాః || 22.109 ||

త్రాసముక్తం పునస్తత్ర సింధుకాంభోజయోషితాం |
అశ్రుబిందుభిరాబంధి మౌక్తికస్తనమండనం || 22.110 ||

అకృష్టపచ్యఘుస్పృణామచ్ఛిన్నౌఘమహాపగాం |
అఘర్మగ్లపితారణ్యామనఘాం భువమన్వభూత్ || 22.111 ||

అశ్వీయఖురనిష్పిష్టభూధరక్షోదభూయసా |
రాజవీధీసమాం చక్రే రజసా వాలుకాం నదీం || 22.112 ||

గ్రామణేరివ తైస్త్వస్య సైనికైరవరోధితాః |
స్త్రియః పురుషధర్మాణః స్త్రీత్వమేవోపలంభితాః || 22.113 ||

బలేన మహతాఽఽస్కంద్య మైనాకపితరం గిరిం |
ప్రలయోదన్వదారోహమాకాలికమలంభయత్ || 22.114 ||

సమాజమివ శైలానాం విశ్వరూపమివ ప్రభుం |
ఉత్తంభనమివ వ్యోమ్నః స నిదధ్యౌ సకౌతుకం || 22.115 ||

శ్వశురం భూతనాథస్య స్కందమాతామహం గిరిం |
ప్రసూతిం సర్వరత్నానాం పృథివీధేనుతర్ణకం || 22.116 ||

గృహీతాస్త్యాజితత్రాసా మేనాపతివనౌకసః |
మార్గమాదిదిశుస్తస్య వహ్నోరివ సమీరణాః || 22.117 ||

తమారుహ్య నిరైక్షంత జిఘృక్షంత ఇవాంధకాః |
వికల్పితరవీంద్వగ్నీ౯ మేరుకైలాసమందరా౯ || 22.118 ||

దదర్శ గగనం తత్ర దివా౭పి వ్యక్తతారకం |
గౌరీహారమణిప్రఖ్యైర్గంగానిర్ఘరశీకరైః || 22.119 ||

సుభగాం కిన్నరీణాం చ స్వగుణామోదమేదురాం |
గీతిం నిశామయామాస గజశార్దూలకరణీం || 22.120 ||

గుహోసు యమినాం మేనే సైన్యఘోషమశృణ్వతాం |
శృణ్వతామపి సింహానాం సమం సామినిమీలనం || 22.121 ||

అపశ్యత్తత్ర దూరస్థమంతికస్థమివోన్ముఖః |
కైలాసం కిన్నరేంద్రస్య కీర్తికందమివోత్థితం || 22.122 ||

చమరా౯ సింహశాఖాంశ్చ గంధనాభిమృగానపి |
జగృహలస్తత్ర వార్షే౯యాః ప్రియాసంప్రీణనార్థినః || 22.123 ||

గుంజాహారభృతః శ్యామా బర్హోల్లాసితకుంతలాః |
ప్రవాలవసనాః ప్రేక్ష్య జహసుః శబరాంగనాః || 22.124 ||

శిఖరాంసపరిష్కారైః సైన్యద్విపమదైర్భభౌ |
కల్కితః క్షాభృతాం నాథః కస్తూరీస్థాసకైరివ || 22.125 ||

శ్రుత్వా గిరిగుహానూక్తం తత్యైన్యగజగర్జితం |
అపి సింహాః పలాయంత వన్యాద్విరదభేదినః || 22.126 ||

ప్రదీప్తరత్నశిరసం ప్రాలేయపరిపాండురం |
ప్రదక్షిణం వ్యతీయాయ శేషయిత్వా మహీధరం || 22.127 ||

అథ కస్తూరికామోదైరధివాసితభూధరాః |
యశసాఽఽవాస్య నేపాలాః యదువీరః స్వదేశయత్ || 22.128 ||

పర్వతేంద్రప్రతినిధీః ప్రాగుత్తరమహీధరాః |
సుప్రతీకవిషాణాగ్రైరవైక్షత గవాక్షితాః || 22.129 ||

ద్వీపపర్వతదుర్గేషు ద్వీపసింహనిభాః ద్వీషః |
సంగ్రామమృగయాస్థాయీ జగ్రాహ చ జఘాన చ || 22.130 ||

ప్రభంజన ఇవాంభోదాః పక్షీంద్ర ఇవ పన్నగాః |
ప్రాచ్యాః ప్రచ్యావయామాస పంచవక్త్ర ఇవ ద్విపాః || 22.131 ||

శోషితప్రాచ్యజలధిః శౌర్యబాడబహ్నినా |
ససర్జ తద్వధూచిత్తేష్వశోష్యం శోకవారిధిం || 22.132 ||

యదూనాం హేతయస్తత్ర శత్రుశోణితపాటలాః |
ప్రతాపజ్వలనజ్వాలాసంపదం ప్రతిపేదిరే || 22.133 ||

కృపాణికాభిః కుకురాః కంపితాభిరకంపయః |
ద్విషతాం తద్వధూనాం చ చిత్తదక్షిణలోచనే || 22.134 ||

విజహ్రులర్యాదవాస్తత్ర విబుధస్త్రీవరప్రదాః |
శరాణాం లక్షదాతారః శత్రుసమ్మతవిక్రమాః || 22.135 ||

యాదవాస్తత్ర శత్రూణాం కృత్తేషుం నూనమప్రతీః |
ఆశాతధన్వా దృశ్యేషు శిరోజాలేషు సాయకాః || 22.136 ||

విక్రమప్రభవే తేషాం విజయశ్రీస్వయంవరే |
వందికృత్యం ద్విషశ్చక్రుః స్వర్గయోషిత్స్వయంవృతాః || 22.137 ||

రమాపతిపదోత్పన్నాం రత్నాకరపతింవరాం |
పుణ్యాం సరితమాసీదత్పురభిన్నౌలిమాలికాం || 22.138 ||

స మేనే జాహ్నువీం యాంతీమర్థమేకమివార్ణవం |
ప్రవాహైర్బహుధా భిన్నైర్భాషాభిరివ భారతీం || 22.139 ||

కృపాణధారాతీర్థేన శోధయిత్వా కృతాగసః |
త్రిదివం ప్రాపయామాస వంగాంస్త్రిపథగాంతరే || 22.140 ||

విక్షిపన్ భువి నిస్త్రింశో వక్త్రపుష్పాణి వైరిణాం |
రణరంగనటస్యాస్య సూత్రధార ఇవాభవత్ || 22.141 ||

సైన్యదంతిమదోపేతైః శత్రుస్త్రీభాష్పకజ్జలైః |
గంగాం రవిసుతాం చక్రే యశసా తాం చ తన్మయాం || 22.142 ||

ఆత్తసారా ద్విషస్తత్ర ముక్తాస్తేన మహీయసా |
అదృశ్యంత యథాపూర్వం దంతిభుక్తకపిత్థవత్ || 22.143 ||

ప్యథువీచిగణాం తీర్త్వా పృథివీసహజాం నదీం |
బాధితాశేషగౌడేన బలేనార్ణవమాద్రవత్ || 22.144 ||

అలభంత మహీపాలాః పురతస్తస్య నిర్భయాః |
నతేన ధనుషా నాకం వపుషా చ వసుంధరాం || 22.145 ||

విశంతో వాహినీం తస్య త్రిస్రోతసమివాపరాం |
త్రిదివం ప్రత్యపద్యంత ప్రతియోధా నిరాగసః || 22.146 ||

కుటిలాన్ ప్రగుణీకృత్య స్వనామాక్షరభూషితాన్ |
జంగమాన్ దర్శయామాస జయస్తంభాన్ మహీతలే || 22.147 ||

శాలీనివ సతస్త్రాతుం తత్ర తత్ర ప్రరోహతః |
యవసౌఘునిభాన్యాప్యానుజ్ఞహార యదూద్వహాః || 22.148 ||

ప్రతాపాగ్నిం పురస్కృత్య భూయః సాగరవాససః |
వేలావలయసంపన్నం కరం జగ్రాహ తత్ర సః || 22.149 ||

పురందరసమః పూర్వం జిత్వా పౌరందరీం దిశం |
దీక్షితః సత్పరిత్రాణే దక్షిణాభిముఖోఽభవత్ || 22.150 ||

ఉపదీకృత్య సర్వస్వముపసన్నయదూద్యహః |
ప్రాచీమవికలామృద్ధిముత్కలాః ప్రతిపేదిరే || 22.151 ||

ప్రహితానథ కాలింగైః పంథానముపరుంధతః |
రురోధ సింహనాదేన యదుసింహః స సింధురాఽ || 22.152 ||

స తాఽ గైరికరక్తాంగాఽ సప్తధా స్రుతనిర్ఘరాఽ |
జంగమానివ వింధ్యాదీఽ జగృహే గంధహస్తినః || 22.153 ||

ప్రతియుధ్య పరిశ్రాంతాఽ గృహీత్వా గజయోధినః |
చక్రలింగధరాంశ్చక్రే కాలింగాఽ కింకరీకృతాఽ || 22.154 ||

స తేషామపి సామంతానాపలూతాన్విధ్యదుర్గతః |
దక్షాఽ ద్విరదశిక్షాయాం చక్రే నిజనిషాదిసాత్ || 22.155 ||

వైరివారణమూర్ధన్యైర్మౌక్తికైర్లాజతాం గతైః |
రణాగ్నిర్దర్శయామాస వ్యూఢాం తేన జయశ్రియఽ || 22.156 ||

దారితద్విరదాంస్తత్ర సింహానివ మహాజవాఽ |
ననంద స్వభటాఽ దృష్ట్వా నఖరశ్రితమౌక్తికాఽ || 22.157 ||

విపక్షాఽ భూభృతస్తత్ర కుర్వతా నిర్విచేష్టితాఽ |
దేవో హరిహయస్తేన ద్విరూపత్వమివాన్వభూత్ || 22.158 ||

అపర్యుషితపానీయామనఘస్రోతసం శుభాం |
గంగామివ విభక్తాంగీం ప్రాప గోదావరీం తతః || 22.159 ||

అశాలినమనస్త్యైఽపి స్వాశ్రితత్రాణమిచ్ఛతాం |
ఆంధ్రాణామాత్మదాత్యాణాం దదావభయదక్షిణాం || 22.160 ||

పతిరక్షణతుష్టానాం స్వగుణగ్రథితాక్షరైః |
ఆంధ్రేశ్వరపురంధ్రీణాం సంగీతైః ప్రత్యనందత || 22.161 ||

ఆద్యం ద్రమిడదేశానాం తుండీరమథ మండలం |
వివేశ భూషితం యూపైర్వేధసో వాజిమేధికైః || 22.162 ||

క్షిప్తదోషః స తం దేశం క్షీరసింధుగుణాధికం |
శుద్ధధర్మపరిష్కారం శ్వేతద్వీపమమన్యత || 22.163 ||

పరిత్యక్తపథాంస్తత్ర స కాంచీకటకత్యజః |
ఆహూయ స్థాపయామాస ధర్మ్యాః ధర్మధురంధరః || 22.164 ||

ప్రలోభయంతీం లలితైస్తతః ప్రథమలక్షితైః |
దర్శనీయేషు చోలేషు దిదృక్షామన్వవర్తత || 22.165 ||

అథ కన్యాం కవేరస్య దదర్శ కనకాశ్రితాం |
అపదిష్టనదీరూపామమృతస్యేవ దేవతాం || 22.166 ||

ఉదారలహరీలాస్యాం లలితావర్తరాసికాం |
రసికః ప్రైక్షత నదీం రంగపర్యంతనర్తకీం || 22.167 ||

రథసేతునిరుద్ధా సా రత్నాకరమనోరథాత్ |
అవరుహ్య జగమేవ సహ్యస్య పితురంతికం || 22.168 ||

దక్షిణాపథగంగాయాః స తస్యా దివ్యసంపదః |
దదౌ రవిసుతాశ్లేషం దానవర్షేణ దంతినాం || 22.169 ||

జననీమివ తాం లక్ష్మ్యః పాథోనిధిపతివ్రతాం |
నియమైరుచితైర్భజే నిగమఖ్యాతవైభవాం || 22.170 ||

యశోభిః సహ చోలానామిక్షునిష్యందసన్నిభం |
పయః సహ్యాపయస్విన్యాః పపుర్యాదవయూథపాః || 22.171 ||

జహసుర్జాగరూకాస్తే జంఘాలగుణశాలినాం |
దృష్ట్వా ద్రమిడయోధానామవస్కందమనోరథం || 22.172 ||

త్రివిష్టపనిభాంస్తత్ర దృష్ట్వా జనపదాః బహులౌ |
అచమత్కారమన్యేషు భూమిభాగేష్వధత్త సః || 22.173 ||

తత్ర దర్పమమిత్రాణాం మిత్రాణామపి సాధ్వసం |
అఖండయదపర్యాయాదత్యాఖండలవిక్రమః || 22.174 ||

రంగమాత్మభువస్తత్ర రమ్యనిర్మాణమాత్మకాం |
అనంతపీఠికారూఢమభ్యర్చ్య ముదితో యయౌ || 22.175 ||

దివాఽపి దీపసాపేక్షం గహనం సంశ్రితౌ గజైః |
స చోరాంశ్చూర్ణయామాస చోలపాండ్యోపఘాతినః || 22.176 ||

రమ్యపత్తనసంబాధాం రత్నసైకతశోభినీం |
వ్యలోకయత సంప్రీతో వేలావిపినపద్ధతిం || 22.177 ||

మైనాకమహసా దీప్తం నేతుసీమంతితోదకం |
దమితం రఘువీరేణ దదర్శాభిం స దక్షిణం || 22.178 ||

పరిఖాం ప్రేక్ష్య లంకాయాః పయోధిం ప్రజహర్ష సః |
తారాభూషితదేహస్య త్రిదివస్యేవ దర్పణం || 22.179 ||

సహసోత్పతతాం తత్ర ధన్వినో లఘువిక్రమాః |
ఉదధిం దంతినక్రాణాం కుంభరత్నైరపూరయన్ || 22.180 ||

గగనం చ నిరాలంబమగాధం చ మహోదధిం |
వీక్ష్య తే బహ్వామన్యంత హనూమంతం గతాగతం || 22.181 ||

స భేజే సరితాం పత్యుః పులినం వృష్టిపుంగవః |
ఆసీదవిధవా గంగా ప్రసన్నో యత్ర రాఘవే || 22.182 ||

వ్యలోకత చ విస్మేరో లంకాగోపురముత్తరం |
రఘువీరశరవ్రాతపరికల్పితజాలకం || 22.183 ||

పరిభూతరవస్తస్య సైన్యఘోషేణ సాగరః |
అధికం క్షోభమాపన్నస్త్రాసభిన్న ఇవాభవత్ || 22.184 ||

తమాలాన్ ప్రతిమాతంగత్రాసాదాలానమండలాన్ |
మమృదుర్నూనమావార్య మదాంధా గంధసింధురాః || 22.185 ||

నలసేతుం తతో నీత్వా దృష్టముక్తానదీముఖః |
వీరో విశ్రమయామాస దుర్నివారాం వరూఢినీం || 22.186 ||

కృతవ్యావర్తనాస్తత్ర కేతకీరేణురూషితాః |
ద్విషః స్కంధాంశ్చ దుధుపుర్లయాస్తుములహేషితాః || 22.187 ||

ధనుషా శార్ంగభీమేన సామివిషాఘ్రితేన సః |
లఙ్ఘితోదధిఘోషేణ లంకాద్వీపమకంపయత్ || 22.188 ||

ప్రతాపదూతవశగాః ప్రాజ్యరత్నోపహారిణః |
అజీవన్ యదుసింహస్య పాదమాశ్రిత్య సింహలాః || 22.189 ||

మహతీముపదాం తేషాం ద్విపరత్నాదిశాలినీం |
స సంగృహ్య పునశ్చక్రే న మనః సేతుబంధనే || 22.190 ||

ద్విరదాన్ఁ సింహలేంద్రస్య ద్విచతుర్దంతశోభినః |
పోతభూతాన్ఁస్త్రికూటస్య పోతానీతానమన్యత || 22.191 ||

యశోరత్నాకరస్తస్య బభౌ పాండ్యసమర్పితైః |
సైన్యకంచుకపర్యాప్తైర్ముక్తాపులినమండలైః || 22.192 ||

సోమవంశభువాం తత్ర భూభృతాం యదుపుంగవః |
సయూధ్యభావముద్భావ్య శంకాజ్వరమపానుదత్ || 22.193 ||

స మారుతి పదన్యాసాదంచితాగ్రామధిత్యకాం |
ప్రభుః ప్రదక్షిణీచక్రే మహేంద్రస్య మహీభృతః || 22.194 ||

ఉపభుక్తా బభౌ తేన మలయస్య వనస్థీ |
సైన్యసమ్మర్దసంభూతైరేలాచందనసౌరభైః || 22.195 ||

పతగేంద్రధ్వజత్రాసాద్భ్రష్టకుండలితా త్మనాం |
జగృహుర్యాదవాస్తత్ర ఫణారత్నాని భోగినాం || 22.196 ||

పృతనాం తస్య సంప్రేక్ష్య పృషద్భావితసాగరాం |
మానమాత్మని తత్యాజ మలయాశ్రమతాపసః || 22.197 ||

మరుతస్తత్ర నాగానాం మృదీతైలాసుగంధయః |
చందనద్రుమసక్తానాం ప్రీతికోపకృతోఽభవన్ || 22.198 ||

పటీరస్కంధవిషయాస్తత్ర తేషాం భుజంగమాః |
అభజంత ఫణారత్నైరవాతక్షోభదీపతాం || 22.199 ||

ముక్తాభరణభూయిష్ఠా రత్నచందనరంజితా |
చకాశే యాదవీ సేనా సతారేవ పితృప్రసూః || 22.200 ||

నిదాఘమివ పర్జన్యో నిరాసే సాత్యకిః పరం |
ప్రయుక్తైర్గ్రతో నాగైః ప్రావృషేణ్యైరివాంబుదైః || 22.201 ||

యుగపత్ప్రత్యవిధ్యంత యుద్ధే తస్య శరైర్ద్విషః |
అపాంగైశ్చ సురస్త్రీణామసితో త్పలమేచకైః || 22.202 ||

శస్త్రకేలిం పరిత్యజ్య స్వకాంతాకేశ భంగురాం |
జగృహుః కేరలాస్తత్ర జైత్రమస్తమివాంజలిం || 22.203 ||

అదూరావస్థితో రామస్తత్ర వృష్టివరూఢినీం |
శశంకే విస్మయావిద్ధః సప్తార్ణవసమాహృతిం || 22.204 ||

భుగ్నభాగస్తతః సహ్యస్తదాక్రమణయంత్రితః |
ప్రణీనంసురివాబోధి పర్యస్తశకటోపమః || 22.205 ||

అగ్రస్కంధేన గోకర్ణం మహేంద్రమపి మూలతః |
అవస్కంద్య యదుశ్రేష్ఠః స్కంధావారం న్యవీవిశత్ || 22.206 ||

జిత్వా సహ్యశ్రితం వీరో జామదగ్న్య ఇవాపరః |
దూరముత్సారయామాస ద్విషద్భలమహార్ణవం || 22.207 ||

చారుచందనసంపన్నాం శైలస్తనమనోహరాం |
బుభుజే దక్షిణామాశాం మౌక్తికాకరమేఖలాం || 22.208 ||

తత్ర వేలానిలోద్ధూతరాజతాలరవాన్వితం |
స్వర్గీతం స్వాదు శుశ్రావ భుజాంగస్త్రీముఖోదితం || 22.209 ||

చోలకేరలపాంఠ్యానాం పశ్యన్ననుగతిం ప్రభుః |
చకార పునరాధానం ధర్మ్యం హుతభుజామివ || 22.210 ||

కాలదృష్టికరాలామిరుల్కాభిరివ హేతిభిః |
దుర్మదద్విరదోదగ్రాఽ త్రాసయామాస తౌలువాఽ || 22.211 ||

భేటకర్పరగూఢాంగాఽ కీలయిత్వా శరైర్ద్విషః |
స్థలకూర్మైరివాకీర్ణం చకార రణభూతలం || 22.212 ||

శరైరభ్యర్చితాస్తేన కోంకణాః సమరాంగణే |
పుష్పవృష్టిభిరానరుచ్ఛస్తమేవ త్రిదశికృతాః || 22.213 ||

కుపితాః కోంకణస్త్రీణాం గండూషమధుగర్భితాః |
బభంజురమితామోదాఽ వకులాఽ వృష్టికుంజరాః || 22.214 ||

ప్రమాదానివ తాఽ సప్త దేశానతిపతఽ ప్రభుః |
స మమర్ద మహారాష్ట్రాం సైన్యదక్షిణభాగతః || 22.215 ||

అపశ్యద్భృశ్యమూకాంతే శేషమౌలిమణిప్రభాం |
రామసాయకరంధ్రేణ నిః సరంతీం నభః స్ప్ృశం || 22.216 ||

కామక్రోధావివాస్కంద్య సహ్యవింధ్యో సమాహితః |
విజిగ్యే విషమాంస్తత్ర విషయాఽ సత్త్వమాస్థితః || 22.217 ||

చాపఘోషేణ నిర్భన్న చక్రవాలాద్రిసంధినా |
కుంజలీనాఽ ద్విషస్తత్ర దివాభీతానభేషయత్ || 22.218 ||

అవంధ్యతపసా వింధ్యః స్తంభితః కుంభజన్మనా |
యదుపుంగవమాతంగైర్వర్ధమాన ఇవాభవత్ || 22.219 ||

సూర్యరోధితరుచ్ఛన్నా మసూర్యంపశ్యపీచికాం |
సోమవంశ్యాః సుధాం తత్ర పపుః సోమసముద్భవాం || 22.220 ||

తేషాం విహారతాం తత్ర శింజినీబద్ధరావణాం |
కార్తవీర్యజలక్రీడాం కథయంతి స్మ తాపసాః || 22.221 ||

నగరీం హేహయేంద్రస్య కారార్పితదశాననాం |
నలాదీనాం చ శిథిలాం సనిర్వేదమదర్శయన్ || 22.222 ||

రథవాజిపదక్షుణ్ణవింధ్యమస్తకరేణుభిః |
రేవామాచామయామాస రిపుస్త్రీబాష్పవర్ధితాం || 22.223 ||

వవృథే సమరస్తత్ర సుభగస్వర్గసంక్రమః |
సిద్ధగంధర్వయాథానాం చిత్తతాండవదేశికః || 22.224 ||

స్ఫులింగైః ఖడ్గనిష్పిష్టదంతదంభోలిసంభవైః |
ఆసీద్ద్విరదమేఘానామచిరద్యుతికల్పనా || 22.225 ||

సవ్యాలమృగసంకీర్ణా రమ్యతుంగరథద్రుమా |
విససర్ప చమూస్తత్ర వింధ్యవన్యేవ జంగమా || 22.226 ||

తాలద్వయసజంఘాగ్రాః కుంభైరుత్తంభితాంబరాః |
గర్జితైస్త్రాసయామాసుర్గజా వనమతంగజాన్ || 22.227 ||

బలయంత్రణయా తత్ర గృహీతైర్విపినద్విపైః |
వ్యవర్ధయత తాం సేనాం వింధ్యపాదైరివోన్నతైః || 22.228 ||

యాఘైర్ద్విరదశైలానాం కనత్కదలికావనైః |
అంతరం పూరయామాస వింధ్యనీహారభూభృతోః || 22.229 ||

అరాతివనితానేత్రైరశ్రుధారాధరైరిమాం |
వీరో వసుమతీమిత్రం విదధే దేవమాతృకాం || 22.230 ||

ధర్మయాపనిభైస్తస్య జయస్తంభైః సమంతతః |
ప్రరూఢాద్భుతరోమాంచా ప్రత్యభాసత మేదినీ || 22.231 ||

జితాశేష విపక్షస్య బద్ధముక్తావభాసినీ |
అభవత్కకుభాం తస్య కీర్తిః శ్రవణభూషణం || 22.232 ||

ఇతి గ్రాహ్యకరాశ్చక్రే హరితో హరితోషకృత్ |
వీరః సురభిణా స్వేన యశసాఽఽవాసితాంబరాః || 22.233 ||

హృతసర్వస్వదీనానాం వ్రీడామపనుదన్నివ |
అదిశత్ క్షామమాశానాం యశోభిర్హంసలక్షణైః || 22.234 ||

స చక్రవత్ పరిక్రమ్య క్షమాచక్రమరిందమః |
క్షపయిత్వా రిపూన్ సర్వాన్ శౌరిపార్శ్వం పునర్యయౌ || 22.235 ||

సైన్యసింధుపథస్తస్య స్థలీశేషితకంటకః |
విదధే విస్మయోన్నిద్రప్రీతికంటకితాం భువం || 22.236 ||

తమేవమఖిలామాశాం పరిక్రమ్యోదయస్థితం |
ప్రద్యోతనసమం పౌరాః ప్రహృష్టాః ప్రత్యుపాసత || 22.237 ||

సైన్యఘ్నూషసమాహూతౌ తతో హరిహాలాయుధౌ |
తమభ్యాజగ్మతుర్దూరాదుగ్రసేనపురోగమా || 22.238 ||

దద్యుశే సాత్యకిస్తత రామముఖ్యైః సరాజకః |
అన్యైః సహ దిశాపాలైరాఖండల ఇవాపరః || 22.239 ||

అభివంద్య స తాన్ వంద్యానభివ్యక్తపరాక్రమః |
తదనుప్లవభావేన ప్రావిశద్ధ్వారకాం పురీం || 22.240 ||

ప్రస్థితౌ పరిమేయాని పశ్చాదుపచితాని సా |
జగ్రసే యదుసైన్యాని జగంతీవ హరేస్తనుః || 22.241 ||

అప్తాసు దిక్షు విభవైరుపసంగృహీతైః
యక్షాస్పదప్రహాసనీ యదురాజధానీ |
సత్యానుభావవసుదేవసుతప్రసత్త్యైః
సంభూతదికృతివిభూతిరివాబభాసే || 22.242 ||

అభ్యర్చ్య పూర్వవిభవాదధికైః ప్రదిష్టైః

నాకాధిపానివ నవోపహృతాన్నరేంద్రాః ।

ధర్మానుపాలననియోగనిరూఢచిత్తాన్

ప్రాస్థాపయత్ ప్రతిదిశం ప్రథమో యదూనాం ॥ 22.243 ॥

మణిమకుటసహస్రైర్వాసుదేవస్య భూపాః

పదసవిధనిషణ్ణాం పాదుకామర్చయిత్వా ।

ప్రతియయురుపలభ్యైః పారిజాతప్రసూనైః

సురభయితుముపేత్య స్వావరోధాః ప్రసాద్యాః ॥ 22.244 ॥

॥ ఇతి కవితార్కకసింహస్య సర్వతంత్రస్వతంత్రస్య శ్రీమద్వేంకటనాథస్య
వేదాంతాచార్యస్య

కృతిషు యాదవాభ్యుదయే మాహాకావ్యే ద్వావింశః సర్గః ॥